

Laatdienst 2 maart 2025

Jaarthema: Hoe te leven? zeven hoofdzonden en een paar deugden

Deze viering: Onkuisheid/wellust

Als thema voor deze viering, voorafgaande aan Internationale vrouwendag op 8 maart, koos de voorbereidingsgroep voor schaamteloos genieten. Dit onderwerp roept zeker voor vrouwen dubbele gevoelens op: van afschuw over schaamteloos misbruik, tot hartlustig en schaamteloos mogen en kunnen genieten. Wat staat er eigenlijk wel en niet over onkuisheid en wellust in de Bijbel? Hoe is dit tot een hoofdzonde gebombardeerd? Of wordt wellust ook positief benoemd? We gaan het ontdekken.

Overweging bij Hooglied 7:2-7 en 8:1b-3

Schaamteloos genieten. Dat onderwerp gaf bij ons als voorbereidingsgroep een heel dubbel gevoel. In het ene kamp het schaamteloze misbruik door mensen met macht of geld. In het andere kamp de moeite om schaamte en schuldgevoel en afwijzing van seksualiteit te boven te komen, en de worsteling om schaamteloos te kunnen of mogen genieten, van seksualiteit, van het lijf, maar ook van geur, smaak, van aanraking, geluid, lekker eten, een mooie film. Diezelfde dubbelheid treffen we aan in de Bijbel en in onze tradities.

Waarom is wellust/onkuisheid eigenlijk tot een hoofdzonde gebombardeerd? Het komt bij de woestijnvaders vandaan, die een weg van ascese en uitzuivering wilden gaan, en zij kampten bij die ascese vast met seksuele gevoelens. Maar is het dan wel zuiver om dit zomaar over te planten naar mensen die hele andere levens leiden? En wordt er ook vaak niet heel anders gekeken naar wellust als het over mannen gaat dan wanneer vrouwen onkuis of wellustig zouden zijn?

In de Bijbel is niets te vinden over onkuisheid. Geen enkel trefwoord over onkuisheid in de Concordantie. Over wellust wel, al is het weinig, maar áls er over gesproken wordt is dat niet altijd negatief.

Als er negatief over gesproken wordt, dan kunnen er verschillende dingen aan de hand zijn:

Bij een giftige cocktail met macht en geld, en in weelde leven. (Wellust en weelde zijn met elkaar verwant). Wellust als hoofdzonde zou dus moeten gaan over die giftige verbinding met macht en geld, en als het ten koste gaat van mensen in afhankelijke posities. (Bijv. boven de boetepsalm 51 staat dat het een psalm van David was, nadat hij tot Bathseba was ingegaan, en de profeet Nathan bij hem was ingegaan.)

Ook wordt er in de Bijbel negatief gesproken over wellust van vrouwen. En dan is de inzet een beteugeling van seksualiteit van vooral vrouwen, met name in latere brieven die aan Paulus werden toegeschreven. Waarom zo negatief eigenlijk? De achtergrond vormt o.a. de patriarchale maatschappijvorm, en het erven van bezit. Kinderen moesten zeker van de man zijn. Vrouwelijke seksualiteit, en ook homoseksualiteit moest dus ingeperkt worden.

Maar nu naar het andere kamp: zij die als het gaat om seksualiteit worstelen met schaamte en schuldgevoel, om te kunnen genieten van seksualiteit of lijfelijkheid, of zelfs van geur, smaak, geluid, lekker eten, een mooie theatervoorstelling.

We vonden bij wellust in de Bijbel verrassend genoeg juist ook positieve teksten over seksualiteit, vaak weg vertaald:

Psalm 36, 8-10: 'Gij (God) drenkt hen uit de beek uwer wellusten'. (Wellusten uit de Statenvertaling weg vertaald als: heerlijkheden.)

Sara die lachte bij de tent bij de aankondiging dat zij alsnog een zoon zou krijgen: 'Zal ik dan nog wellust genieten, nadat ik oud geworden ben, en mijn heer oud is?' (Gen 18,12, Statenvertaling). En vooral in het Hooglied.

Wonderbaarlijk is het dat dit (weinig gelezen) Hooglied überhaupt in de Bijbel terecht is gekomen. Mogelijk op de vleugels van de prachtige en onweerstaanbare liefdespoëzie. God wordt in het hele Hooglied niet genoemd.

We konden en mochten net genieten van de seksueel uitdagende taal in ons fragment. Lang kregen we uitgelegd dat we het vooral geestelijk moesten begrijpen, als liefde tussen God en ons.

Het lied wordt aan Salomo toegeschreven, maar zou ook een lied vóór Salomo kunnen zijn. Nelleke Stoop-van Paridon schreef hier een wetenschappelijk proefschrift over: Het verhaal speelt zich vermoedelijk vooral af in zijn harem. Volgens het boek Koningen (1 Koningen 11) had Salomo behalve zijn Egyptische vrouw veel andere vrouwen: 700 prinsessen en 300 bijvrouwen. In zijn harem leefden jonge meisjes, concubines en koninginnen in een strikte hiërarchie bij elkaar, met hun verzorgsters. Een jonge vrouw wordt voorbereid om op een dag voor de koning te verschijnen. Als zij hem behaagt, maakt hij haar tot zijn bijslaap. Baart zij een kind, dan wordt ze koningin. Maar de jonge vrouw uit het Hooglied verkiest een herder en niet de koning als geliefde. We vinden in de tekst stukjes terug van een liefde die niet mág (de wachters, de verachting) maar die positief gewaardeerd wordt.

Wat verder opvalt is het volgende: het is vaak niet, soms wel duidelijk wie er spreekt of handelt, de tekst is geen eenheid, maar vrouwen krijgen opvallend veel eigen tekst. Er is wederkerigheid in de relatie. De vrijheid van liefhebben wie je verkiest wordt verdedigd, ook als die tegen de heersende norm van de omgeving ingaat: donkere huidskleur, andere positie, verboden liefde. En lichamelijke wordt positief genoemd. Er wordt zelfs gesproken over wellust genieten!

'De schaamte moet van kamp wisselen' zei de Franse vrouw Gisèle Pericot eind vorig jaar in het proces tegen haar echtgenoot, die haar drogeerde en liet verkrachten door een enorme hoeveelheid mannen.

Zuiverheid is denk ik: seksualiteit die vrij is van misbruik van macht, de vrouw of de ander die niet tot object gemaakt wordt, waar de ander niet gebruikt wordt, ten koste van iemand, als bezit.

Daarin hebben we nog altijd een lange weg te gaan! Laten we het Hooglied lezen als een uitnodiging om onze wereld te herscheppen in een wereld omgekeerd, waar gelijkwaardige verhoudingen zijn tussen vrouwen en mannen, waar de heersende norm over seksualiteit niet de maatstaf is, waar geld en goed eerlijk verdeeld is, waar macht en geld en een perfect lichaam niet het hoogste streven is, waar gedachten, verlangens, fantasieën en emoties er mogen zijn, waar je diegene mag liefhebben die je verkiest, waar brood, rozen, land, zorg, recht, vrede en liefde is voor allen, en waar ook naar hartenlust genoten mag en kan worden.

Gerrie Huiberts